

NORSK JOURNALISTLAGS INNSPILL - FORSKRIFTER TIL NY SIKKERHETSLOV

Norsk Journalistlag ønsker å sette fokus på sikkerhetsloven § 5-3 annet ledd, som presiserer at «Sikkerhetsgradering skal ikke brukes i større utstrekning eller for lengre tid enn nødvendig.» Naturligvis finnes det informasjon som må unntas offentlighet av hensyn til rikets sikkerhet og andre nasjonale sikkerhetsinteresser. Men når det i bestemmelsens fjerde ledd åpnes opp for at det kan gis nærmere forskrift om sikkerhetsgradering, må lovgiver etter vår mening i større grad enn i dag finne en bedre balanse mellom det nasjonale behovet for hemmelighold og samfunnets behov for informasjon.

Vi minner her om at åpenhet er med på å skape legitimitet for sikkerhetstiltak. Lukkethet og hemmelighold fører ofte til det motsatte. Da loven var ute på høring, uttrykte derfor presseorganisasjonene redsel «for at alt for omfattende sikkerhetstiltak, ikke minst av det som kalles «forebyggende», i karakter og sum kan komme til å virke kvelende på et levende demokrati.»

Norsk Journalistlag har derfor *fire* konkrete forslag til innspill i utarbeidelsen av forskriften om sikkerhetsgradering:

For det *første* bør det uttrykkelig fremkomme at det kun er «opplysninger» som skal graderes, ikke en hel sak. Dette ble blant annet understreket av Sivilombudsmannen i en sak mot Forsvarsdepartementet i 2010. Departementet avsto et innsynskrav fra TV2 med henvisning til at en rapport var gradert «begrenset». Ombudsmannen uttalte imidlertid at han ikke kunne se at det var «strengt nødvendig» å gradere *all* informasjon i rapporten. Vi minner i den sammenheng om punktgradering, der man verdivurderer avsnitt for avsnitt i et dokument og fastsetter gradering på hvert avsnitt.

For det *andre* bør det presiseres i forskriften at sikkerhetsgradering skal være tidsbegrenset, normalt for to eller fem år, i de tilfeller der behovet for hemmelighold er vesentlig mindre i tid enn 30 år. Det bør også fremkomme av forskriften at en revurdering av graderingen skal skje når det kommer henvendelse om innsyn i dokumentet.

I henhold til lovens § 5-4 annet ledd vil alle som har fått tilgang til sikkerhetsgradert informasjon, ha taushetsplikt om innholdet. De siste tiårene har politikerne latt det gå inflasjon i taushetskulturen vår. Omfattende og uklar taushetsplikt legger uheldige begrensninger på journalisters arbeidsvilkår, og går dermed ut over borgernes grunnleggende behov for informasjonstilgang. Journalister opplever i tillegg at taushetsplikten misbrukes i for stor grad. Vårt *tredje* forslag er derfor at det bør presiseres i forskriften at det å beskytte seg mot kritikk, faller utenfor taushetsplikten. Taushetsplikten kan ikke brukes til å beskytte seg selv mot ubehag og merarbeid ved at saker blir brakt frem til åpen debatt. Ved urettmessig å dekke seg bak taushetsplikten, kan denne snarere bli et maktmiddel enn et vern av viktige hensyn.

Sist, men ikke minst mener vi forskriften må utformes i lys av Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 10 om ytringsfrihet. Dette innebærer at det bør tydeliggjøres i forskriften at også når det foreligger taushetsbelagte opplysninger, skal det foretas en konkret interesseavveining der det særlig skal tas hensyn til sakens allmenne interesse og om det er media som ber om innsyn. Et absolutt unntak for taushetsbelagt informasjon – uavhengig av sakens karakter og rollen til den som ber om innsyn – vil kunne medføre en praksis i strid med Menneskerettskonvensjonen. Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) og Høyesterett har uttalt at de interesser som begrunner taushetsplikten, må veies opp mot hvor viktig ytringsfriheten i hvert enkelt tilfelle er. Høyesteretts behandling i 2013 av NRKs innsynskrav i sikkerhetsgradert opptak fra Treholt-saken er eksempel på dette. Det samme er Menneskerettsdomstolens storkammeravgjørelse Stoll mot Sveits i 2007, der EMD understreket at media har en særskilt viktig funksjon i forhold til nettopp informasjon som er gradert hemmelig. Det må altså foreligge et «samfunnsmessig tvingende behov» for unntak før journalister kan nektes å innhente eksisterende informasjon av allmenn interesse. Dette bør også fremkomme uttrykkelig av forskriften.